

Тыва АССР-ниң улус депутаттарының соңгулдаларының талазы-биле Төп соңгулда комиссиязының ДЫҢНАДЫ

Төп соңгулда комиссиязы округ соңгулда комиссияларының кыяры келгени протоколдары сайгары чугаалажы көрөш, «Тыва АССР-ниң улус депутаттарының соңгулдаларының дугайында» Хойулуун 50 чүтүгүн дүштүр 1990 чылдың май 5-те катта башлашкыны түннелдерин соңгулда Тыва АССР-ниң 7 улус депутаттары кылдыр соңгулданар:

Монгуш Анисья Кууларова, 1949 чылда төрүттүнген, улус депутаттарының Кызыл хоорай Советиниң куускумуну улус өөредилге килдизиниң эргекчининиң орадакчызы, СЭКП кижигү, Кызыл хоорай, Горный № 26 соңгулда округу.

Муромцев Валерий Александрович, 1952 чылда төрүттүнген, «Тыва автордук» төлөвиле-септелге-туудат каттыжымшыкыны кол инженер, СЭКП кижигү, Кызыл хоорай, Комсомольский № 10 соңгулда округу.

Попов Виталий Александрович, 1951 чылда төрүттүнген, чуртталга-коммунал ажыл-агыйынн девискээр-бузурга каттыжымшыкының инженер директору, СЭКП кижигү, Кызыл хоорай, Геологический № 23 соңгулда округу.

Путинцев Юрий Сергеевич, 1936 чылда төрүттүнген, улус депутаттарының Кызыл хоорай Советиниң куускумунуң дарганының бирги орадакчызы, СЭКП кижигү, Кызыл хоорай, Рабочий № 7 соңгулда округу.

Сумеников Анатолий Петрович, 1947 чылда төрүттүнген, № 4 ОПТУ-нун директору, СЭКП кижигү, Кызыл хоорай, Горный № 27 соңгулда округу.

Шавыраа Карбай-оол Хертекович, 1942 чылда төрүттүнген, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлениниң килдиз эргекчиси, СЭКП кижигү, Кызыл хоорай, Барлыктын № 48 соңгулда округу.

Шомбун Борис Кыргысович, 1953 чылда төрүттүнген, СЭКП Тес-Хем райкомунун аймак секретары, СЭКП кижигү, Самагалдай суур, Самагалдайны № 106 соңгулда округу.

ШАЛЫПЧЫЛАР САНЫ КӨВҮДЭЭН

«Тыва хамааты туудат» трестин Бай-Тайгада септелге-туудат участогу эркен чылдын социалист чарымынга ирришкеш, республикага шир, районга берге чери алган. Каш чыл улаштыр мурунку ордунга чоруй келген коллектив бирги кварталда база-ла шалыпчы ажылдап, 159 муң рубльдин керээни ажилдап кылдыр алган. 1989 муң рубльге чедирген. Бодунга кужу-биле 149 муң рубльдин ажылдарын кылдыр турган, черек кымдына 182,9 муң рубльге ботталдырган.

Бо чылдын кылдыр ажылдарының кемээлини улгаттырган. Тезин суурга урууларының 120 ордунгун ийи каат уран ачуула-га шолууларын туудат-монтаж ажылдарында 334 муң рубльдин долдуу-биле шилгезин ий, бо чылдын ажылдагы килдиз, Хочуң туудатгы Маалым Соуданын 12 кижиге составтыр бригадазы ам оң бирги кадым доозулан. Улус судунун чаа контораның улусас хей ажылдары коммунал ажыл-агый бузурга эргекчиси биле септелге-туудат эргекчинини кады ажылдадыр чаа төлөвилелдин контораның 10 автомашинна тургузар гарамнык, септелгенин, чаа-биле логистику багыш котельнаяны туудуларын база бо чылда эгелээр. Коммунал чуртталга бажына-рында, албан чердеринин, организациларын ажылдаар контораларына агар болгаш капитал септелге чорууларына 130 муң рубльдин чыгыламын хулдун ап, керээсини база чарган.

Сөөдү ийи чыл дургуузда ийи аял ишти чурттаар 18 бажынык туткан. Бо чылдын 5 бажынык доозар, Ажилчынырай, Александр Норбу-Самбуу биле Чедер-оол Хертекович боттарының кужу-биле эркен чыгына туудат эгелээр бажынык доозарын дөткөп, материал аймак, техника биле дуудалары.

Туудаттын турушканы чок ажилдары материалдарын баш удуз четелде тым алыр-кылап камаарып болбай. Деминги материалдарын четин, Цементин 100 тонна чедир курдууларга алдыныс. Ак-Доурактын чыгыш төвүнүн чыныдан 600 кубометр шалак-чы алырны дургууштуу: шифер, демир-бетон, кунгаг шугу-турары үзүктелешиниң чокка сөөртүп тур бис — деп, чакостун, кылдынын В. Б. Доугае тутталган.

Коллективте контаамал ажылда турган 68 кижиге немей 12 ажилчынын хулдун ап, оларын 4 туудатгы бригадаларга, 2 шеверекчи-лер мастерскаяныла таарышты тургузган. Чагыл үезе шифе-ри турары Тезинини № 3 шко-ланын үзүктү классыларын-да 10 өөреникчи төлөвирди ажылда хаар туура керүүн-ген. Планинг далгаларын доктаамал амыр күресиди, ажылды шырары белдирген түннелдерин оорда көвүдэди. Кижилерини онзаашкан ажи-лында хамаарыламы, матери-алды соңуургалы бедээди. Ма-ала минады сан-чугагаларын коогузуу болур. Чүгө эртен чылдын 98 муң рубльдин оору-газын кирип алырны план-наш, оңу 120 муң рубльге че-

дирген. Материалды шаңгал-га, социал айтырылгарга чарылдар ашка-хереги чет-чир, «Тыва хамааты туудат» тресте хуу-биле ап болур өрөкө 150 муң рубль четкен. Социалист чарымын түн-нелерини квартал саңыла үн-дүсерин, тилекчилерини ша-нал максатарын чачыл бол-дулар.

Күш-ажылы коллектив че-вүдел-биле профийелел ду-гуушканын суугар ажылды эртен 8 шакта эгелээр. Ке-жээки доозар шагын, дашта-мыр хүнерде ажылдарын бот-оруга-чарылгалык эвен-о-лар, бригадалар боттары ду-гуржуур. Найырдала бы-жылган, негизинде ший-гырамын, кижилерге ажи-лы күштериниң түннел-дине, аймак шилги үезе, ала-галар, хей-интинини кору-чурмуун хайлаар чоруктар дугайында чугаа сөөдү үезе болбастаан. Александр Суге-Маалымни секретарына партиоганизация коммуни-стер авангарды ролю, хей-инини организациларга «Шала-ры, удуртууламы кижизин. Кон-торанын иштинде, даштында ажилдап турар черлерде ки-жилерини ажыл-ишке хей-э-лүг кирип кыйгырын турар дө-ткөп, планктар кылдынган. Кыска агытканын көрүлдө-зинге районга бирги черин ал-ган. Амы үезе бүгү бажыме-лерин, көргүзүлгө тыла дым-кырыне кылды, чарктан.

Шалыпчылар саны өскөн. Чинмеска Кардым эвенюула иш-өөлөкчилер Зинаида, Хер-тек, Маскыр, Чечек, Маалым Соуданының килдизиктиг бот-галында Михаил Алды, Эл-

Редакцияга чагаалар ӨӨРЕНИП, БИЛИП АЛДЫМ

Экин, редакция! Ол районга берип практика-лар дээринге чамдыктар ме-ни ол-бо деп далгалал тур-дулар. Тес-Хем дугайында үен-даны дидир-дидир чуга-лап турганар. Бичаала-лаа чон-биле чон даянч дээр бо-думуну соңуурга, өскөчүлөр кезикээр чаным-биле мынар чоруп каан мен.

Район төвүнге келгешле, чо-нууну оожум чүг-үүе чугаа-лажырын эскерген мен. Бистан Бий-Хемде улус колауу алы-рып, мытыр кылдыр чүе чугаа-лар болбай. Эки-бак оорус, тыва сөстөр черле ала-ва-зын эскердим. Магазинге ки-рип келгеш чаралады орус аяла-биле мончунуң, эжюкунуң берген мен. Мынд бижиттинел бот-ле чүе тыва дылда бол-ду, а бисте болза чүгө орус дылда.

Бир херээжен кижинде «Белдир-Арыг деп суур кай-да» дээриме, «Чодураа бе?» дээр мен эдертип алган, суурда шолуга аар чүгүмү тууду эжеп каан.

Дөрт анык башкы чангыс бажымыа муртап турдувус. Ол черин онунуң дуураарга кайгымын. Ол улусту тыва на-ционал хейин хулаллап ар-тырар алганым, оңу бо-ла ке-дип чоруруну онзаашканым. Бир үезе бистин районга мынар эскерттер болза: «Каяа кон-церт көргүзүрүң ол дээр. Бичини уруулар улус улусту хулдууларын кончут, аксы-дылы эгиле. Ол-бо башкылар бажымыңе чалаарга баарга, «эң багай бажымыңе кире-нээр, аныкты кончут, багай чүе-дээ чок болур. Чамдык-тар шай турда-ла, мынд-ла чаа шай хаймылар. Баштай иштимде «байыргаарым» ол бе деп болду турган мен. А тер-рек кырында бодумун тыва чо-нуунуң чачылдарын бил-бем-биле эчпек чүөлөрүн кыл-дып, чодураажыларын му-рунуга каттырыңчы-лаа, «сеп-налар» көргүзүп турдум ийи. Тес-Хемде тыва чачылдар, сууларда ам-лаа утунуур-байды, септелгенин чорур, а бистер дээрге кылды эвес, сир дедир улус-тур бис. Анаа ба-раш бодумун тыва дылдыга кайы хире адым, эс билбем-ни база эскерген мен. Чамдык белең тыва хей-синин дара-рынга-лаа өөрсөнү алдым. Анаа тура, шинап-ла, бодумун бир талазыдан шугууңу көрүп, тыва нациянын бажык кижизин кылды каанынга өөрүп, отта тургаш сеткини томулдуканым киж бар болза, мени, чүе билбес турган кижини, буруу-лапканын дилеп артым.

Тес-Хем дээрге баштай кор-гуп турганым булу эвес, ду-даарга, хулдуулар, суулар тыва чачылдарын билдир бол-гаш сатып чорур тывалар чурттал, ажылдап чорур, бар-кысанчык чер-дир дээр болза чамык болбас.

Антонина ОЮН, Абаканын пединститу-дун бешки курсчү.

1990 чылдың май 5-те Тыва АССР-ниң улус депутаттарының каттап соңгулдаларының түннелдеринин дугайында округтарның соңгулда комиссияларының дыңнады

Соңгулдарының ийи	Соңгулдарының саны	Башлашыгы бир-пир-көп соңгулдарының саны	Күш-оок деп санаатты-ган ботталыштар саны	Депутатка кандидат дөңсөө ботталыш саны	Улус депутаттары кай-лаат дээр үзүр баа-лашыгы саны	Соңгулдарының түннел
Рабочий № 7	1178	723	18	412	293	соңгуткан
Путинцев Юрий Сергеевич	1178	723	18	270	435	соңгутпаан
Шавыраа Карбай-оол Хертекович	1211	688	30	271	387	соңгутпаан
Комсомольский № 10	1211	688	30	375	283	соңгуткан
Кара-оол Ирина Монгушова	2947	1660	23	702	935	соңгутпаан
Муромцев Валерий Александрович	2947	1660	23	840	797	соңгуткан
Геологический № 23	2947	1660	23	840	797	соңгуткан
Киргис Маалым-оол Айдыр-оолович Попов Виталий Александрович	2947	1660	23	840	797	соңгуткан
Горный № 26	1298	798	11	522	265	соңгуткан
Монгуш Анисья Кууларова	1298	798	11	231	556	соңгутпаан
Черепанов Виктор Алексеевич	1850	1022	21	465	536	соңгутпаан
Горный № 27	1850	1022	21	465	516	соңгутпаан
Наксыл Мария Кыргысовна	756	750	5	358	387	соңгутпаан
Шавыраа Карбай-оол Хертекович	756	750	5	380	365	соңгуткан
Самгалдай № 106	2160	1644	42	522	1010	соңгутпаан
Чоолу Кара-оол Кундикович Шомбун Борис Кыргысович	2160	1644	42	933	669	соңгуткап

Суккан № 79 соңгулда округуна каттап башлашкынарын түннелдерин даразында немей диялалды.

ФЕРМАДА МАЛ ЭМЧИЗИ

ЧУРУКТА: Зинаида Менгесина Монгуш 1983 чылда Кызылдың көдөр ажыл-агый техникумун дооскаш, Кызыл районда «Тивилеге» совхозта сүт-баран комплексинге мал эмчилеп ажылда берген. Ол ам фермада кол ветеринар. Дуулаакчымы Раиса Ондар-биле бо чылдын башкыларын вакина-биле бир аялында эгелде, оларның кадым камгалал сымартып өмнөн. Бруцеллаэтуз инектерин дужаапкан.

Бо чылдын февралда шашкака уду малды эм-нээрин база доозулан. Чаш башкыларын ченинге вита-минерин холуп берип турар. Малдың чаш төлү хорваан.

Онаар ОХЕМЧИКТИҢ фотосу.

ВАЛЮТА ДЭЭШ АҢНААШКЫН

Бистин республикага ооң ажыы бар бе?

Туркмени өң-не оругалыг адырларын бирээни-анымр туркменин организастар ажил буртунар шим-чек эгелээр.

Бо угалымшыкка баштайгы бажынар бистин республикада база кылган. «Тыва анымыр-тымыш» бу-дурга каттыжымшыкынын Талсы деп тускайжык-кам анымыр ажил агымын директору В. С. Новиков-биле бистин корреспондентим Тывага анымыр тур-кменин перспективаларын дугайында беседа кыл-ган.

— Экономика таламы-биле адыр болза анымыр туркмени кайы хире ажыктыг буруула, Балаамыр Сергеевич?

— Даштыкы туркмени, оон иштинде анымыр туркмени, чүгө бодитка эвес, а экон-омикка камаарышты база көөр. Туркмени капитал с-лымын чорударга ажык-тыг, чүгө дээрге оон беримче-ти кончут дүрген болду дээр-зин делегейин өтө-дүржүлгө-зү көргүскен. Хей-хей сайы-рагай капиталык чуртталга күрүе оордаларының стая-ларын бичи-ийги черле-ри турган адыр элче-турар. Чижээ, Исламийин тур-кменин аш турар оордалык бистин даштыкыне нефть бол-гаш гаа сакташ ап турар ва-лоушкы деп болду турар, өскөзү чугаалаарга, 17 млнд ар эгиттимес одала-энергетика кулаарларын даштыкы-же үндүр оордуга ту-рар бис, а ол-ла Ита-лия бодумун камды-лаа национал байлаа үндү-р-бей, а чүгө сүй-белесте сай-геталар оордал кончут үндү-рүлгөн ап, бодумун күт-малдык черлерин даштыкыга көргүзүп түвө элдерин биле чогуур.

Даштыкылар айнаашын тур-кмени бисте ажыктыг бе дээр-ин, даразында сан-чугаа-ларын өнөтүп турган билдир-каны бистин бузурга-лелерине даштыкы өнөткөнү-н бешке өрчүп даянч тым

бир тайгазы биле Төп Азия-нык курут элдериниң кожа чылары болгаш сыйгар-биле кайдалангыла. Бүгү дээр-геде чок дээр даянч амын-нар болгаш үнүштер мында бар. Шинап-ла, чангыс район девискээринде карак четпес хоонуу, кара-ногаан ээни-аргамы, даг туңдразын, арыг сулуг темирини, дустук хал-дерин, сарыкты болгаш төвө-ни, сонгу чүктү нивин бол-гаш тең, ак торлааны болгаш үдүрүн, кара-күшү болгаш тогулукту көрүп болур.

Республика аш курла-ыларын-биле байлак. Сан-түңкер-биле адырда, Тывада 10 муң сым-иймак, 3 муң буур-була, хей-хей муң-эки-хулдук, тооргу, чер хава-ны, даш-чүяма, дырбактыг, бөрү, ка-ра-күш аймаа бар. Бо аны-менки даштыкы анычлар аны-лап турар. Сымн азы буур элди турда, адыг кижизинге чымдыра, кара-күш ойнап тур-да айнаарымын каш изы ар-галары бар. Ол үезе чурукка-ларын база болур. Айна-ашкынын болгаш балык-таашкынын өске-лаа хейреле-ди элдерин.

Даштыкыдан анаа туркмени-ге болгаш, анымыр туркменин-де валютаны дүрген ажилда-ып болур, чүгө дээрге анаа туркмениге терини дээр аалчы-лар бажынар, транспорт, эш-чөм аймаа негетинер бол-бай. Олча-адыр балык спорт-чу аныч адырлар бажыныга-лаа, чалдык-лаа, майгыга-лаа дүн чалып ап болур бол-гай. Автомобиль ооруга элч-туңгай.

— Даштыкы анымыр тур-кменин хөгжүлдээ чуртуну национал байлаан садип тө-түлдөр, дирг амыннарнын ховар хейрлерин узулук чок кылдырды чедирер, тус чер-нин ачыларын эргедерин бил-бем бе?

Бире валюта херек болган-да, бистин боттарымыска че-дидейин турар-лаа болза, нефть продуктуларын, чык а-томашыларын, анычт ме-талдарын, ховар ченинери даштыкыне үндүр кадылап турар бис. Бичаалага чүгө бис анымыр туркменин хөгжүлүп турганын, оңу (валютаны) ажил-да ап шилдас бис. Оңу анычар кылды алгаш, бистер даштыкыне чүгү-дээ үндүр садылгас болгай бис. Даш-тыкы кижиге ойна-ажык болу-п чүдүлүр—сымн мийимы, чер-лик хава азым, адыг кежи бооп болур. А оларын элди күрүжес кирер болгай. Бистин мез-мелериниң канчал-барган, үлч белестен алыр ооруда-биле черлик анычарын дүрген дүң бистин анычар-рымында бригадаларына ак-п-ты төлөп турар бис. А дашты-кы кижидер бисте үлч тил берген, ол дээр бистерге хей-тинуг валютаны төлө берип турар. Ол хиреле бе бис с-э ажыктыг үзүр бе деп дал-галалы турар бис. Элден, ки-жи кайгаар чүе-дир ийи. Валюта тыварынын орукта-ны ажылдарын уган-са-тын билдир кижилер билеп турар. Оңу хава-лаа Африкада бе-лини билдир апарган. Девискө-нү бичи Чехословакияда, чи-лде, тускайжыктың ады даш-тыкы агымын миллион-милли-он доллар, оруданы кирип ае

ЭРГЕЗИН АЖЫГЛААН БЕ?

Чуртта эле тургустунуш-кун киини түлдү чоруп, өкч чүдүлсрже өскөрлүшкенин-чеже-дээ болуп турар, удур-тулук дарагаларын эргезин ажылдар, кара турарында чаннаар чоруктарын ам-лаа амылдарла таваржып турар. Анаа чижек боору-биле миз-диниң йектүг таварыламы ки-рип.

«АК-Түрү» совхоз ажил агыгы чүтүлэ «А-52» деп стан-ок тыл бээрин улус депутат-тары Лангидинде дилгун, Чонун чыгыш депутат ак-сеткилдизиле күтүлгөн, ми-диз станокту чорудуулан. Ми-чала-лаа ол чыгышкыларга четпез. СЭКП Улуг-Хем рай-комунун бирги секретары Не-делин ук дериң-керекселди «АК-Түрү» биле «АК-Талды» салдыканы-лаа, азы биле ту-ра-ла болууну турары-биле станокту салым-чолу шит-тирдеп каанканы-лаа ак-тур-гү-жуларга билдирмей артым-калган.

Кызыл-оол КОМУВ.

ХЕРЕК ОТТУРГАН

«Апрель 19-та үнгөн «Шында» «Демешчес» болза хорго-дөп эгенин алаанда Улуг-Хем районун Чодураа суугунун чуртталгаларын чачылдыр хамаарышты хары-интересин парлаштырган. Ийде өскө бүтү чүдүлдери анында ол сууга Тоорук Балдыр дээр шадга ажилдакчыны база бижекте-рини бижээр, оң кем-херек үтүлдүлгүн билдиреринде кортканын база айткан.

Улуг-Хем райкукомунун иштин херектер килдизиниң ичылдыгын орадакчыны Оскал-оол Салгак бистин бо районда корреспондентисине чаа амындыкты кылган: Бал-дыр Овечкин Тоорук шинап-ла Кызылдың постага патруль-дар алаанында ажилдап ту-рар, оңу бижектин Энес Ки-чөө үтүлдүлгүн аш болган хиреке тулук хорудан бол-ган анаа үзүр херекти отту-рган.

НИЧӨӨНГЕЙНИ НЕГЕП ТУРАР

Бистин даярдагы хушувус-уруулар. Олардын маңдыг кыялар болуруна чурттуу асар үзү хамааржыр. Уруулар абдан черлерини амылан экинчилер, школа нэзы чет-позу урууларын асы-саатарга...

Чая-Халдуц, Ак-Турунун, Арыг-Узунун асы-саат кол-лективтери ага-не болгаш кой-интии организациалары-биле...

Районда 21 уруулар саатарында 2479 чаштар бар, олар дээрте бугу школа нэзы чет-позу урууларын чүгө 40 дуузу-дур. Билдиги Шагаан-Арыг хоорайла ооурда 600 ажы уруу бар, асы-саатарын...

Чая-Хоя, Арыг-Узун, Хайма-Кан, Шагаан-Арыг хоорайла 2 кыт дегем уулу асы-саатар бар. Билдиги-лаа бо асы-саатарда чылдан амыч...

Асы-саатарда уау соодукчулар бо-ла урели бээр. Сеп-текерлер келгеш кылып каарга, 2-3 хонгаш база-ла урели наар, катал чааарга, артык мезектер чок деп каар. Арыг-Узун асы-салында чым кух-назында электрлиг дериг-херекселдер оон ажылдага...

Асы-саатарда бичин чаштарын өөредип кижиздеринге программада көрдүнген язы-бүрү ойнаарктар, чугаа сай-дырадырында херекдээр көрү-дүр материалдары болгаш урууларын нэзы-харында таарышкан өске-даа дериг-херек-селдер баазада чок болурунда асы-саат өргөдөкчилери хону-дал турар. Асы-саатарын...

Асы-саатар амылдакчыларына материалды болгаш мараалды ичин берип, аларнын амылын үгөсөп, дет-кимче берип турарымыс чет-пес. Методист-кижиздикчи, алдарлыг башкы, ууус өөрд-илгезини тергини деп ат алган амылдакчылар асы-саат башкыларынын аразында бар-ык деп болур.

Чаштарын чараш аажы-чак-та кижиздип оларын өөрд-иринге амы уууг күжө-нишини негеттнер. Асы-саат амылдакчыларынын ап турар шалымы эвэш болгам-биле маана амылдакчылар мзыр-и-мас. Кызылдын педучилищени-нин школа нэзы четпозу уруу-лар салбырын дорсаканар 1-2 кыт амылдаш, школаже джылай бээр тазарылгалар дөй. Уруну биче чажылан канчаар кижиздип алганы-мыстан оң келер үзү ха-мааржыр болганда, бо албан черлеринче кичээнгейни күш-төлмөсө чоргуур.

Каара ТӨГҮС-ООЛ. СЭКВИ Уууг-Хем райкомунун херезженер ортузунга ажы чорудар кижиздип өргөдөкчи.

Тиндигенин 45 чыл оюнга турактааткан «Шин» солун-ун шалымы дэп болуп эртен хүрешке кжи бажы...

Кызыл хоорайнын чөөн та-лазында «Ээр чер» дээр авто-бус доктар черден ырак эвеш-те үш кыт уууг, дегем ба-жы май 17-де амылгага кирер. Ооң чанында чөдө бээр турар мультфильмер көөр өн-үг телевизияларын база тур-тоолдарынын маңтан чапан кылган маалырлар укуп ал-дыр. Ам ооң иштинче кырып, танжыалы. Бизда танып, хөгжүм, спорт залдары бар.

УРУУЛАРГА БАЗА БИР БЕЛЕК

Кызыл хоорайнын чөөн та-лазында «Ээр чер» дээр авто-бус доктар черден ырак эвеш-те үш кыт уууг, дегем ба-жы май 17-де амылгага кирер. Ооң чанында чөдө бээр турар мультфильмер көөр өн-үг телевизияларын база тур-тоолдарынын маңтан чапан кылган маалырлар укуп ал-дыр. Ам ооң иштинче кырып, танжыалы. Бизда танып, хөгжүм, спорт залдары бар.

Асы-саатар амылдакчыларына материалды болгаш мараалды ичин берип, аларнын амылын үгөсөп, дет-кимче берип турарымыс чет-пес. Методист-кижиздикчи, алдарлыг башкы, ууус өөрд-илгезини тергини деп ат алган амылдакчылар асы-саат башкыларынын аразында бар-ык деп болур.

рүп тур бис. Бо дээрте респот-ребоюз баштаар черини бот-тарынын амылдакчыларынын амырал кавырыгызын экин-джеринче утган амыл-хер-екчи, амыралдык социал айтырыгыларынын боттанып турарынын толгары керенин-дир — деп, асы-саат деригчи-ру Нина Николаевна Умкит биске ужурашкан, ол-бо өрөөлдерин көргүзүп турган, чугаалаан.

Амыт үдө «оңу кылып, мону тудар» деп курут тазаш-кынап бо-ла динилдө бол-гай. Шуугаарынын орунга амыралга боттардыр дээр-зи Тыва АССР-ин улус депу-тады, респотребоюз баштаар черини даргазы Хонук-оол Доржуев Монгуш сонгулда мунунда программанын чуга-галды турганын амылаан мен. «Сөгүзү сөс, керткен мич» деп тыва улустун үс-көчөр чугаазы ханы уткалгы. Респотребоюзту «Тыва кооп-тууду» чери 1 млн. 200 муң рубльге чаа асы-сады амыл-

далга кинериле күрүс комиссиянынгу хулаятпен. — Бистин респотребоюз хай сангыт аны-аны амыл-дарга, организациалардан тур-густулаан. Бизда амылал, чурттал турар кижиздерин амылдарына таарымчалык байдалды тургузарда, оларын амыл-төтүнү кижиздигелинче саргы салыр апар. Бичангаш бо чылын 300 ажы бичин уруулар турар асы-сады амылгага кинирисин. Ам дымка хай нелер амылдарына таарымчалык байдалды алган. Ханык ужур кижже саргы салыры дээрин партияны Платформанын амыткан бол-гай. Амылгалы кирген бо ту-дуг база кижилерге саргы салышкыны боттут бачы-лаам-дыр. Чурттуу социал-экономикагыт көжүдөдөн, амыч-мен программанын амыл-далга боттардырында респотубкаанын херекдечилер нинтелини амылдакчылары эде тургустунушкунуна не-гелдизин баугаар амылал тургаш, төдөтпү үдүгү кин-

рер—деп, респотребоюзтуң баштаар черини даргазы Х. Д. Монгуш чугаалаан. «Тыва кооптууду» мур-дунда бо чылын амыл-далга кинерер тудулар арбын. Кызыл хоорайга 400-400 тонна үт шыгжаар ийн соодукчууну, хоорайны херек-дечилер нинтелини баштаар черини болгаш дилги ферманын чаа тудуларын, «Спутник» кварталда ийн аал чуртталар 7 бажыны туду-турар. Ол шыкша 2500 дербел-чин метр хемээлдег чаа складтын, 2500 тонна кча-чым шыгжаар соодукчууну ту-дуну база эгелер берген. Оон-биле кады район тинтеринге, көзө суурларга язы-бүрү ту-дугтары бо чылын амылгага кинерер база көрдүнгөн.

Сарыг-оол КУУЛАР. ЧУРУКТАРДА: амылгага кинер асы-сааттан тырттыр-ган чуруктар. Ондар ОХЕМЧИКТИН фото-лары.

ХҮРЕШ. СОЛУН ЭРТКЕН

дыг турбаан болгай, ол экин-дир. «Шин» солунун редактору В. Ф. Чадамба рапортуу хү-лөдөн алган, амын киржикчи-лерини, тыва амылал тур-ганинго база көрүчүдөрү бол-гаш спортчуларга байыр чедирип, хүрештин киржикчи-леринге тиндиге дээр чүт-куады болурун күтээ.

Алдан дөрт мөгенин деген-ринин мунунда эртен чы-лын «Шин» солунун шалы-ны дээр шүгүлөг мөгө Роберт Хомушку болган оон амылда районнар чемпионо-ру дөрт мөгөн маргыда-нын тугун көрдүренис ча-лаан.

Хүреш эгелзэн. Октаан мө-гелерге стадионун күч-чү-гүдөн байыр чедирешкени-ди амын чедирешкенин-ди илдеп алган болган. Шымыр дээр мөгелер бири салыда боттарынын онгаларын окта-гылап алганар.

Бо чылын май 1-де район-нарга шүгүлөг мөгелерин чонга таныштырган. Бо хү-решке ол мөгелер база кир-ишкени чугаажок. Судья столунга өвүр болган Тес-Хем районнарын шымыр дээр чамлык мөгелерини чү-гө кирешкени барганын чү-гайында диндилдигер база келген. Олар үч районнарга келген мөгө мөгелер-биле хү-решип турганын айткан бол-ган.

Ийн мөгө артында үш болгаш дөрт дугаар чер алган мөгелерге үшүч черден дил-дигерлер болган 50-50 рубль алыш шалылым тымскаан. Деген турган бичин мөгелер-ге ВДФСО-нун хүндүлө биж-жин берген.

Сөөгү салыга ийн мөгө артык. Владимир Монгуш Алексеев Хомушку буттап чы-да, он талакы бугу-биле ар-тында илбиктези, октаан, сегиржин амылшык он секун-да иштиле болган.

Тиндиге хүнүнге турас-калган «Шин» солунун бажы шалылым Владимир Монгуш алган. Ага солунун редактору В. Ф. Чадамба шүгүлөг мөгөге — чемпион кожалы, 120 рубль база бичин черегин диплому тывы-ыккан. Ийнги шалык — 80 рубль, диплом Алексеев Хо-мушкууну үдүгө оонашкан. Ол хүн хүреш-дээ солун болган Чүрүм-даа эки бол-ган. Бичим болганы, болуру кымга-лаа өөрүчүг.

Монгуш ӨЛЗЕЙ-ХУС. ЧУРУКТАРДА: оорет үелзине. Ондар ОХЕМЧИКТИН фото-лары.

ЧАРЛАЛДАР БЮРОЗУ

МАП 11 БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 6.30 120 минута. 8.35 Мультфильм. 8.50 Россиянын таным ансамблинин концерти. 9.30 «16 харга чедер болгаш он уууг нэзы», 10.15 «Кизи болгаш хоолду», 11.30 Уруулар шалы. 12.30—13.10 «Уе», 15.45 «Коргушкун, чемелдэ жокка», Уран-чечен фильм, 17.10 Хөгжүм эртинес. С. Рахманинов, Концерт, 17.45 «Реформа» фондуу. СССР-ий Президент чөвүдөлини кижитүчү, академик С. С. Шаталин дамчылатпага кыжир, 18.30 «Уе», 19.00 Улуг кижилерге мультфильмин баштайгы көргүзүчү. «Эртен херек», 19.10 Хонук-барым-далыг публицисттик фильмин баштайгы көргүзүчү. «Кембриж-нин доокуучу», 1-2 сериялар, 21.00 «Уе», 21.30 Кол-лаж, 21.35 «Көргүшкун» 23.05 «Ол болган» болган. 23.30 —23.55 Мезелер. ИЙНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 «Бүтүлени билкисен тур мөк», Кинореализм, 8.35; 9.35 Төөсү, 5 класс Москва —орус куренинги дайсылдык, 9.05 Англи дыл. 1-ги чылм. 10.05

УШКУ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 18.30 «Уе», 19.00 «Арена» Спортчү программа, 20.00 «Тамчыкыт удунар, чаштар», 20.15—20.30 Бүтүдөгө спорт.

МАП 11-ДЕ «НАБЫРАЛ»: «Ана-ла Америка» 10.00, 12.20, 14.40, 17.00, 19.20. Вилеозалга: «Уени агым-биле» (2 сериялыг) 10.30, 12.50, 15.10, 17.30, 19.50 шактарда. «ПИОНЕР»: «Плут» деп мультфильм 11.00. «Грета» деп

ӨӨРЕДИЛГЕЖЕ ЧАЛАП ТУР

Красноярский политехнический институтунун Кызылда филиалы хүндүсү салбырын бири куруунга дараазында мергежилдерге студентилер хүлээп ап эгелзенин амылалды тур:

- автомобиль болгаш автоажыл-агы мергежилдин авто-транспорт факультетинде;
— улетпүр болгаш хамааты тууг талым-биле тууг факультетинде;
— автомобиль болгаш автоажыл-агы база улетпүр бол-гаш хамааты тууг мергежилдериниң бот-өөредилгелди сал-бырынга.
Аундуску болгаш бот-өөредилгелди салбырага кирерлер-нин билдирешкенин июнь 20-ден июль 15-ке чедер хү-лээп амыр. Экзаменир июль 16-дан 31-ге чедер болур, хү-лээп амылшык дугайы август 1-ден 5-ке чедер динилдир. Хүлээп амылшык экзаменирине эки үгөсөлдө алган куралдарда шери албанылар (шымалдаан көрүскөдө) назақтың доктанын чигедилерин баугаар база ады-нез чок өкүстөр (көзүр) азы хоорай Советтериниң шымалгаларын баугаар) конкурсу чокка хүлээп алдынар.
Ортумак шималы ады азы монгуш медал-биле доо-кканар, тускай ортумак өөредилге черлерин болгаш проф-техучилищелериниң конуч эки дооканар хүлээп амылшык комиссиянын доктанын-биле чыгыс экзаменин «конуч эки» деп демлек-биле дужааптар болза, эки экзаменири дужаавас. Он өске дужаат алыр болза бүү экзаменири дужаар.
Өөрепирин күзүннер математикага, физикага, орус дылга болгаш литературага экзаменири бижимел-биле тулар.
Шилп алган мергежилдин факультетин айткан билдир-ишкенин институту директоруну амыга бижир, Орту-мак школары дооканар директоруну, алаас удууракуунуң болгаш комсомол организацианын секретарынын ат сал-гып характеристиканы эскээр, Шери албаныдан халажык келгендерге шымалга илессе.
Билдирешкенин дараазында документтерини кожар: ортумак эртенги дугайында документ (боду-биле), тускай ортумак өөредилге черлерин дооканар дужаалган эртенге-риниң демктерини ушта бижэн бижиткил диллом, 3х4 см, хемээлдег ады фото-чурук, күш-ажыл дестеринде ушта бижилдиге, № 086У хевирин медицина шималгазы.
Паспорту болгаш шери билдиги боду ап алгаш келер.

Бо чылын июль 1-ден эгелдө филиалга ай хуусалыг бе-леткек курстары амылал эгелээр. Кыска хуусалыг өртөк-хөлөмдөг курстар математика талым-биле июль 11-ден 15-ке чедер, физиканы июль 17-ден 21-ге чедер амылалар.
Белеткек курстарына болгаш экзамени дужаап келген кижилер өртөк-хөлөмдөг обшожитеге чурттал.
Хүлээп амылшыкыны СССР-ин дээди өөредилге черле-ринге студентилер хүлээп амыр курум баугаар чоруур.
Билдирешкени болгаш документтерин дараазында адр-есче чоруур: 667001. Кызыл хоорай, Рабочая куудучузу 4.

Чадаанын № 6 профтех-училищенин директорунун албан-дужаалыга амылда-рын күзүннениң консуру-зун Тыва АССР-ин Ууус өөрд-илге министрстводо болгаш түдө депуаттарынын Чөөн-Хемчин район Советиниң күнүсумо чарлап тур.
Ук албан-дужаалга кире-рин күзөн ижин техниктин дээди эртенги, көлөз амыл-агы азы башкы тала-

«Тыва агроулетпүр өви-ленин» өөредилге-курс ком-бинады котельная маши-нистериниң (болакчылары-нын) курстарына өөрепир-чилерин хүлээп аларын чар-лап турар. Өөрепириниң хуусазы тур ай. Кичээлдер 1990 чылдын май 14-те эге-

дээр. Өөрепирин күзүннер будурулге чериниң өөредил-гелериниң бижин болгаш паспортун алгаш келер.
Комбинаттың адреси: Кы-зыл хоорай, Калинин кудум-чузун, бажы № 1 «а», теле-фону 6-11-67.

Кичээлдер 1990 чылдын июль 1-де эгелээр. Өөрепир-иниң паспортун болгаш шималга азы будурулге чер-линиң чуртукан бижиле ал-алган келер.
Бистин адресинче: Кызыл хоорай, Калинин кудумчузуну 1 «а».